

Industrins nya ansvar

□ "Industrins nya ansvar inför en vändpunkt i världsekonomin" är temat för en sammankomst med politiker, industrimän och fackföreningsfolk under tiden 31.8—5.9.

● Det är den sista av de särskilda sammankomsterna under årets världskonferens för moralisk upprustning i Caux, Schweiz.

"Händelseutvecklingen avgörs i själva verket av människors viljeinriktning. Endast om vi gjort klart för oss vilka de moraliska och ideologiska frågorna är kan vi hjälpa till att visa vägen när det gäller de väldiga sociala och ekonomiska förändringar som nu ligger framför oss", säger de 16 inbjudarna från Europa, Asien och Amerika.

Bland dem märks Onar Onarheim, ordförande för norska industriförbundet, Otto Cadegg, förbundombudsman i schweiziska järnvägsmannaförbundet, Shoji Takase, D i Tokyo Shibaura Electric Company, Alfred Small, facklig förtroendeman för hamnarbetarna i Brooklyn, New York och Adolf Scheu, tyska förbundsdagen (SPD).

● Världskonferensen för moralisk upprustning i Caux pågår under tiden den 9 juli — 5 september. Under de första tio dagarna väntas politiker, diplomater och andra engagerade i förhållandet mellan de rika och de fattiga länderna och den pågående nord-syddialogen i Paris.

Inom ramen för världskonferensen behandlas under olika tidpunkter även följande tema:

Att skapa en ny världsordning 9.7—19.7.

■ Utbildningens mål — en gemensam framtid 23.7—1.8.

Den enskilda människan — demokratiens framtid — och en ny världsordning 30.7—6.8.

Sjukvårdens okända insida

□ I vårt samhälle tycks efterfrågan på sjukvård ständigt öka. Experter beräknar att sjukvårdsbehovet stiger med ca 5 % per år. Varför är det så? Vi som arbetar inom vårdsektorn vet att efterfrågan inte alltid är baserad på medicinska behov utan avhängig av sociala och personliga faktorer. Trots olika utredningar tycks de ansvariga instanserna bl.a. landstingen och socialstyrelsen ha svårt att fastställa orsakerna och fånga problematiken kring frågan om vårdbehovet och resurserna.

Vi som är verksamma inom sjukvården har dock genom personliga erfarenheter skaffat oss en egen infallsvinkel på problematiken, som fastän personligt färgad kanske kan komma sanningen närmare än planerarnas syn? Särskilt behövs den mänskliga sidan av vården tas upp, ty det är där vi oftast känner oss mest otillräckliga, inför död, lidande och smärta. Precis som ni andra talar om en besvärlig

läkare eller sköterska talar vi som är personal om den där besvärlige patienten.

Det tycks vara så att allt som går snett för människor i dagens samhälle, det må vara stress i arbetet, trassel i familjerna, alkoholproblem eller känslor av vantrivsel och meningslöshet, förr eller senare drabbar sjukvården. Temat utvecklades i en motion till läkarförbundets fullmäktige år 1976 från en industriläkare i Bergslagen. Motionen gällde möjligheterna att minska sjukvårdsbehovet. Industriläkaren skriver:

"Som läkare har man allt oftare anledning att fråga sig om ens utbildning och erfarenhet verkligen utnyttjas till den sjukvårdsbehövande allmänhetens bästa — detta gäller åtminstone invärtesmedicinare, psykiatriker, distriktsläkare och företagsläkare. I vårt samhälle med dess bristande personliga engagemang och an-

Forts. sid. 6

ARTIKELFÖRFATTAREN, dr Harry Ferngren är sedan december bitr. överläkare vid omsorgsnämnden i Stockholms läns landsting. Här bekantar han sig med några av patienterna vid barnrehabiliteringskliniken, t.h. Under sju år tjänstgjorde han som underläkare vid barnmedicinska kliniken på Karolinska sjukhuset. Facklig erfarenhet fick han som sekr. och ordf. för SACO/SR-rådet. Han var i flera år medlem av sjukhusets personalnämnd.

Foto: Börje Nilsson.

Livets cirkel

HANS RAGNAR MATHISEN
representerade de norska sam-
merna vid den Fjärde
världens konferens i
Port Alberni, Kana-
da. "Livets cirkel"
skrev han i Auck-
land, Nya Zeeland, i
januari vid konferensen
för moralisk upprustning.

Skaparen gjorde jorden rund.
Han skapade gräset, träden, fåglarna och djuren
till att följa sin skapelses mening.
Och han skapade mänsklighetens fyra raser,
svarta, vita, gula och bruna
och placerade dem i öster, norr, väster och söder.
Han skapade solen, månen och stjärnorna
och bad dem att bilda cirklar
så att vi skulle förstå livets mening.
Därför att livet, så som Skaparen menade det,
är en cirkel —
från Skaparen till Skaparen, livets cirkel.

Jorden är liten och mycket känslig.
Hela skapelsen måste dela på livets källor.
Det är lika sant som att natt följer på dag.
Samma luft
som uppfriskar folken i den arktiska nord
och ger lindring åt de törstande folken i söder
fylls också av krigsropen i öster
och omger de miljöförstörda städerna i väster.
Hur länge kan detta hålla på?

Frihet betyder att vara på sin rätta plats
att vara sammankopplad med skapelses mening
att vara en del av historien
det förgångna, nutiden och framtiden.
Fågeln är bara fri i luften, fisken bara i vattnet
Har du någonsin hört om fåglar
som ville leva under vattnet
eller en fisk, som ville bygga sitt bo i träden?
Det har jag.
Jag känner till människor
som själva vill vara historiens herrar
som tystade och dödade sin Gud
och skar jorden i fyrkanter.
Kommer vi att överleva under dessa herrar?
"Om vi inte överlever som ett folk
som följer skapelses mening
då måste vi fråga:
Vad är meningen med att överleva?"

Om du inte kan inhägnat luften i fyrkanter
hur kan du då sälja jorden?
Men nu lider vattnet, jorden och till och med
luften
därför att människan har satt sig själv
i centrum istället för Gud.
Tiden är kommen
när människan kommer att upptäcka
mörkret omkring sig,
att makt, intelligens, rikedom eller ära
inte är tillräckligt för att rädda själen.
Då kommer de kanske att lyssna
till visdomen och insikten
hos de folk, som de ansåg vara små och värdelösa
jordens olika urbefolkningar.
De kommer att be om vår hjälp
och vi måste ge den.

Om inte Skaparen är cirkelns centrum
om inte han blir härskare över våra liv
kommer det inte att bli någon jämlikhet
något broderskap
eller frihet bland skapelses barn.
Endast när vi blir en länk
i denna kedja av omsorg och att dela med sig
kommer det att bli fred på jorden.
Den enda frihet, som vi har fått
är att välja mellan Ja och Nej.

Livets cirkel är att bli en del av evigheten.
Den store Anden binder oss samman.
Han skapade oss olika
inte för att kontrollera varann
utan för att bidra
inte för att sälja eller ta, inte ens att ge
utan för att dela.
Skaparens röst kan vi bara höra när vi lyssnar.
Den är som vinden
som uppfriskar den lidande mänskligheten.
Vi kan inte se den, ändå är den där,
Vi vet inte varifrån den kommer
eller vart den tar vägen.

KONTAKT mellan beslutsfattare och vanligt folk

Arbetslösheten i USA har de senaste åren varit hög. Att minska den är en av de främsta uppgifterna president Carter ställt inför. Historien härnedan från en av delstaterna kommer från en korrespondent i Amerika. Han beskriver här en bidragande orsak till att friställningen av 1.000 lärare och administrativ personal vid delstatens universitet förhindrades.

Arbetslösheten i delstaten New Jersey var 1975 över 11 %. Statens inkomstsjönk och dess regering beslöt att skära ned budgeten för de åtta statsunderstödda universiteten i New Jersey med 28 miljoner dollars.

I december blev därför många av universitetslärarna och den administrativa personalen vid universitetet till sin förvåning uppsagda. Man fruktade att kanske en fjärdedel — omkring 1.000 personer — skulle beröras av indragningen. Detta skulle naturligtvis också få allvarliga konsekvenser för de 80.000 studenterna vid universitetet.

Just då var det dessutom mycket ont om arbetstillfällen för alla skolorngdomar i avgångsklasserna liksom för studenter och akademiker.

Dr John Morrison var en av dem som hotades av arbetslöshet. Han var anställd inom administrationen vid Glasborouniversitetet och mycket aktiv i sitt lärarförbund.

Morrison tog den uppkomna situationen mycket djupt, inte bara för egen del utan också därför att beslutet om indragningarna fattats utan fackets hörande. Inte heller hade någon förklaring givits varför en del fick sina kontrakt förnyade, medan andra blev uppsagda. Splittringen och miss-tron växte.

Nyckeln till situationen

Nyckeln till situationen låg hos universitetskanslern. Han var en man med bestämda åsikter, som både offentligt kritiserat vissa företeelser vid universitetet och som bekämpat lärarförbundet.

Lärarna krävde nu att kanslern skulle avskedas. Men varken möten eller demonstrationer ledde någon vart. Det såg hopplöst ut.

Morrison och hans fru hade några år tidigare fått en tro på att Gud hade en bestämd plan både för dem och för landet som helhet. De sökte

nu bli klara på hans mening med den nya situationen. En del tankar klarade. Först och främst att de inte skulle skjuta skulden på någon utan realistiskt acceptera situationen sådan som den var och göra allt för att finna nytt arbete. Vidare att tänka på de kolleger som var mer utsatta än de själva och hjälpa dem med deras planer. För det tredje att vänta på en möjlighet att påverka situationen i stort, särskilt genom lärarförbundet.

Informella möten

Under tiden växte ansträngningarna vid universitetet att påverka allmänna opinionen för att tvinga fram en förändring. John Morrison fick klart för sig att han skulle ordna ett sammanträffande mellan en mindre grupp studenter och några politiker. Avsikten var att studenterna skulle informera dem om vilka allvarliga följder nedskärningen hade på deras studier. Mötet kom till stånd och gjorde ett visst intryck. Men studenterna ville få kontakt med de verkliga beslutsfattarna. Morrison försökte då få ett avtal med universitetskanslern och till hans förvåning lyckades det.

Nu gjorde facket ett oväntat och generöst erbjudande. Man förklarade sig vara beredd att ge avkall på kravet på indexreglering av lönerna i utbyte mot att alla fick behålla sina platser.

Statens förhandlare ställde sig mycket positiva men universitetskanslern sade nej. Då utlyste facket strejk, fastän de visste att kanslern skulle försöka utnyttja tillfället att försvaga dem.

"Mest uppfriskande samtal"

Det var medan detta hände som kanslern tog emot Morrison och studenterna. Det blev ett laddat möte. Studentrepresentanterna lade fram både fakta och övertygelser och lyckades

hålla en saklig ton. Avtalet hade gällt för tjugo minuter, men först efter tre timmar skildes man åt. Men först sade kanslern helt oväntat: "Det här har varit det mest uppfriskande samtal jag haft på många år." Så bad han om en liknande kontakt med de akademiska lärarna och erkände att han gjort fel, när han i början av sammankomsten kritiserat lärarförbundets ordförande.

Konstruktiv öppenhet

Det var uppenbart att kanslern uppskattat att få en dialog igång med de berörda parterna vid universitetet, och i en icke-fientlig miljö. Han antecknade sig för ytterligare två möten, det ena med Morrison och några av dennes kolleger i Morrisons hem. Man kom överens om att ha en informell kväll då man kunde tala om hur man skapar kontakt och förtroende mellan beslutsfattarna och vanligt folk! Alla som var med förvånade sig över att kvällen kunde genomföras i en sådan anda av konstruktiv öppenhet.

Fem dagar efter mötet med studenterna ändrade kanslern sin tidigare ståndpunkt och gick med på förslag i linje med dem facket lagt fram. Ingen enda miste sin plats. Människor runtom i New Jersey som känt till situationen var förvånade över den vändning den tagit. Många fakta bidrog därtill. Men de som varit med vid mötet mellan kanslern och studenterna tvivlade inte på vad den kvällen betytt för att ändra hans inställning.

Kort sagt...

En serie industriseminarier i England. arrangeras under våren på Tirley Garth's konferenscentrum för moralisk upprustning i närheten av Manchester och Liverpool.

De närmaste tre seminarierna äger rum 25—28 mars, 2—5 maj och 17—20 juni.

Gemensamt tema är "Initiativrikt och uppslagsrikt ledarskap i kristid". På programmet står bl a studiet av krafter och ideologier som kan ge motivation både för personligt handlande och nationella insatser.

Ordföranden i Filippinernas poliskommission, Teodulo Natividad, föreslog nyligen att alla poliser i landet skulle få genomgå kurser i moralisk upprustning. "Hur kan vi tro att vi skall kunna skära ned brottsligheten med, säg, 30 eller 50 % om poliserna själva är lagbrytare eller korruperade?" sade han. "Men om jag hade 43.000 absolut ärliga poliser skulle turisterna strömma hit bara för att se dem!"

Hoppet bakom barrikaderna

Kvinnornas fredsrörelse i Nordirland har fått stor anslutning. Genom ett par av dess företrädare fick den "folkets fredspris" i Norge förra året. Ny Värld behandlade detta i nr 11/1976.

En av de märkliga personligheter som står bakom kampen för fred i Nordirland är Saidie Patterson. Hon hade en 40-årig kamp för social rättvisa bakom sig, när hon med några andra tog initiativet till den rörelse — Women together — som var början till kvinnornas fredssträvanden idag.

"Om jag inte vore övertygad om att det finns hopp för Nordirland skulle jag sitta hemma vid brasan om kvällarna och läsa böcker." Trots sina sjuttio år är Saidie Patterson ute och talar varje kväll på möten i Belfast. Begreppet hemmakvällar existerar inte för hennes del.

Ja, hon tror att det finns hopp. Och det ger hon uttryck åt med en sån värme och humor att man nästan glömmer att hon också riskerar livet varje dag. Hennes hjärta är så engagerat i allt hon säger att man förstår hon hör till de människor som gått igenom många lidanden utan att bli besegrade av bitterhet.

Saidie Patterson är en av sitt lands mest kända personligheter. Hon var bara 12 när hon lämnade skolbänken. Hennes mamma hade just fött sitt nionde barn. I familjen Patterson hade man inte råd att skaffa medicin när mamman blev sämre. Så när döden närmade sig kallade hon Saidie, äldsta barnet, till sig och anförtrorde henne den nyfödde och de andra sju syskonen. "Jag går till Honom som jag talat så mycket om med dig. Du får ta hand om de små och uppfostra dem i Hans namn", sade hon till Saidie.

Började kampen vid 14

När Saidie var 14 fick hennes syster ta sig an hemmet medan hon började arbeta i en textilfabrik. Också där rådde fattigdomen. En arbeterska var bara ett par armar och ett nummer i lönelängden. Hon hade inga rättigheter.

Ingen vågade höja sin röst mot orättvisorna för alla var rädda för att förlora sitt jobb och sin bostad som en följd av det — precis som människor är rädda i Belfast idag, för en

kula, en bomb, en knackning på dörren mitt i natten.

Men några ord hade etsat sig fast i minnet på den lilla flickan. Det var de ord hennes mamma brukade upprepa varje kväll när de bett sin aftonbön: "Barn, om ni ser någon begå en orättvisa och inte tar itu med den, då begår ni ett brott mot hela mänskligheten."

Saidie visste att det inte var tomma ord. Hon visste att hennes föräldrar aldrig sparat sig för andra. Hon hade sett dem försvara arbetarnas, änkornas och barnens rätt.

Som helt liten hade hon följt med sin pappa i kvällsmörkret till Shankill Road och hållit upp en lykta åt honom så att han kunde läsa vad han skrivit ner och sade till de församlade på gatan.

Saidie Patterson

En dag blev det klart för henne att nu var det hon som skulle föra den kamp vidare som hennes far kämpat. Och Saidie gick till aktion i en facklig kamp för textilarbetarna. Hon kan inte räkna de gånger hon blivit nedslagen av polisen eller körd iväg i polisbilen, när hon utanför fabriksgrindarna hållit på med att organisera kvinnorna. Under tjugo år som arbetare och fyrtio i det fackliga arbetet gav hon allt hon hade för att förbättra sina kamraters förhållanden.

Idag har levnads- och arbetsförhållandena förändrats till oigenkännlighet i jämförelse med vad de var då hon började. Och hon kan vara stolt över att ha organiserat 90.000 kvin-

nor och att ha varit det irländska arbetarpartiets första kvinnliga ordförande.

Det var under hennes mest intensiva engagemang i den fackliga kampen som hon lärde känna initiativtagaren till 'moralisk upprustning'. En dag sade hon honom sitt hjärtas mening om hur mycket hon hatade alla arbetsgivare. När de träffades följande dag sade han:

— Du ser inte ut att ha mycket till övers för arbetsgivarna.

— Dr Buchman, svarade hon, om jag hade ett gevär skulle jag meja ner de där skurkarna till sista man.

— Okej, men antag nu att du har alla vapen du behöver, sade Buchman. Och att alla dessa bovar ligger döda omkring dig. Du har gjort dig kvitt dom. Vad tänker du göra sen?

Det låg en utmaning i vad han sade. Hon visste det och tog fasta på den. Hon fortsatte sin kamp från en annan utgångspunkt.

Den tomma salen fylldes

Så kom den dag för sju år sen då oroligheterna började i kvarteren kring den Shankill Road som betydde så mycket för henne. Barnen drogs in i dem, mödrarna tog parti, skadorna och slagsmålen blev så omfattande att man måste postera ut soldater längs skolvägarna. Tre soldater sköts ned av krypskyttar.

Det blev för mycket för Saidie Patterson. Hon bestämde sig tillsammans med några vänner för att kvinnorna måste mobiliseras. De satte in annonser i tidningarna och inbjöd till ett stort möte för alla dem som ville göra något för att återställa freden i Irland.

Kl 20 den utsatta dagen stod mötesarrangörerna på estraden och såg ut över en tom sal. Hade inte en enda kvinna vågat hörsamma kallelsen? Kl 20.30 flög dörrarna upp inför anloppet av mängden av andfådda kvinnor som strömmade in. De hade kommit hela vägen till fots, för det hade blivit en sammanstötning nånstans i stan. Och som alltid vid såna tillfällen hade trafikbolaget dragit in sina busar, för de visste att de alltid blev måltavlor för brandbomber.

Så kom samtalen igång. Plötsligt reste sig en kvinna från Falls Road, motsvarigheten till det protestantiska Shankill Road-området. — Det bör

Hon visste vad hon ville, den här unga kvinnan. Född i Burma hade hon vuxit upp i en familj, där man hade tillgång till god utbildning och ett relativt skyddat hemliv.

En asiatisk kvinna kan tyckas som den mest stillsamma, tillbakadragna, lydiga varelse. Den positionen intar hon ofta och mjukt. Men som hos många andra dolde sig hos Ma Nyein Tha, den unga kvinnan i Burma, en vilja av härdat stål.

Med sin utbildning hade hon ambitioner. När det gällde att välja mellan fästman och karriär, blev det karriär. Den unge mannen — som hon verkligen var fäst vid — hade inte samma slags ambitioner. Men han älskade henne och frågade varje år i tio års tid om hon inte ville ångra sig.

Yngsta rektorn

Nu var Ma Nyein Tha 21 år och bitit sig fast i jobbet som Burmas kvinnliga rektor för en stor skola. Hon slog ifrån sig varje närmande från den blyge unge mannen. Sträng, effektiv och kallhamrad tycks hon ha blivit på sin post i skolan. Elever och lärare var rädda för henne. Till slut blev det revolt i skolan. De buddistiska eleverna ansåg att de dominerades av den kristna rektorn och

En fråga om kärlek

hennes priciper. Med all denna opposition såg det ut som om skolan skulle få stängas.

Men krisen löstes den gången. Den visade sig vara en hat-kris. Vad som hände med flickorna vet man inte mycket om. Men rektorn gick igenom en förvandling som var så total att ingen kunde undgå att märka den. Hatet mot vissa elever byttes mot en stor och strålande omsorg. — Kärleken kom ösande från himlen som en stor vattenmassa, berättade Ma Nyein Tha.

Och den unge mannen — vart tog han vägen? När Ma Nyein Tha inte tycktes ge honom någon förhoppning, frågade han till slut om hon gick med på att han gifte sig med en annan. Rationellt, logiskt, utan att tveka gav hon sitt samtycke. Snällt av honom att fråga. Det var ju i alla fall hans sak.

Åren gick. Ma Nyein Tha fick upp-

gifter i Indien, långt hemifrån. Hon återvände så småningom, och hur det var kom hon på besök i en liten stad vid en flod i det inre av Burma. Här bodde han som hon tyckt om och varit förlovad med. Nu hade han hustru och barn.

Chocken

Så trevligt att råkas igen. Ingenting särskilt som rörde känslorna, bara gammal god vänskap. Ingenting särskilt alls — förrän de satt i bilen, man och hustru fram, Ma Nyein Tha i baksätet. Då såg hon honom plötsligt i backspegeln. Han var återigen den unge mannen som hon en gång blivit förälskat i och förlovat sig med. Allt i hop strömmade över henne — förälskelse med en chock. Hon kunde inte kontrollera den. Men att känna så här, det var ju att stjäla en annans man.

Ma Nyein Tha kände sig fullkomligt förtvivlad. Hon gick som förlamad genom kvällen som skulle ha varit så trevlig. Det var knappt hon märkte något av det som hände omkring henne.

Till slut grät hon strida floder på sitt rum. En stor, stor klump fick smälta. "Gode Gud", bad hon, "låt mig få slippa vara kär i honom. Det går inte!" Jo, visst går det!" fick hon till svar. "Tyck om honom du, av hela ditt hjärta!"

"Men hur?" undrade Ma Nyein Tha förvånad.

"Genom mig" svarade rösten i hennes inre. Och hon tyckte att hon förstod en liten, liten aning.

Vilken befrielse! Uppåt först, utåt sen. Alla människor, inte bara en! Svaret på fel kärlek — kunde det vara mer kärlek?

Den här historien berättade Ma Nyein Tha många år senare för en nittonårig svensk flicka, som just då behövde höra den.

Och flickan har aldrig glömt vad kvinnan från Burma gav henne den gången.

Gerd Jonzon

(Se vidare "The World My Country, the story of Daw Nyein Tha of Burma" av Marjorie Procter. Grosvenor Books 1976. Distrib. i Sverige genom Idé och Kultur 15:—).

"Vi kommer att finna en lösning för vårt land"

tilläggas att Falls Road och Shankill Road ligger mitt emot varandra och förbinds genom en labyrint av msågator som tillhört än det ena, än det andra av de båda områdena. — "Nu jag trycka handen på en kvinna Shankill Road", ropade hon. Det blev ett obeskrivligt tumult. Överallt i salen tryckte man varandras händer, omfamnade varandra och grät. Så föddes rörelsen Women Together (Kvinnor sida vid sida).

Kvinnorna som var med den kvällen bildade var och en i sitt kvarter en grupp som skulle arbeta på det lokala planet. Under de följande två åren gjorde de allt de kunde för att minoriteten inom deras kvarter, protestantisk eller katolsk, skulle behandlas väl. Trots de hot av olika slag som de utsattes för lyckades de bevara kontakten mellan de båda stadsdelarna.

Oräkneliga kvällar tillbringade Saidie Patterson och hennes medarbetare i hem som låg isolerade i sin omgivning, katolska hem på en protestantisk gata eller omvänt. De var beredda att ta till kvasten för att försvara en familj mot ett band ungdomar som skickats ut av några andra — men

aldrig av grannarna, betonar Saidie — för att driva ut familjen på gatan. Efter två år blev hämndeakterna och repressalierna emellertid så svåra att man var tvungen att ge upp försöket. De isolerade protestanterna återvände till de protestantiska kvarteren och katolikerna återvände till sina områden.

Men Women Together fortsatte inte desto mindre sin riskfyllda uppgift att skapa enighet. I ett land där en person på tusen dödsdöms, en på hundra lemlästas, har varenda familj som drabbats fått besök av dessa kvinnor. De är inte förmögna, de flesta av dem är pensionerade arbetare precis som Saidie Patterson själv. De ger dem de besöker tröst och vänskap. De har också med sig mat, kläder och pengar så att änkorna kan klara sig till dess regeringens skadestånd efter lång väntan betalas ut.

"Omsorg och kärlek som tar sig konkreta uttryck är något alla förstår", säger Saidie, "och därigenom byggs broar mellan människor. Jag har sagt det tidigare och jag upprepar det: vi kommer att finna en lösning för vårt land. Det kommer inte att ske genom revansch, men genom att vi bygger dessa broar." ■

Sjukvårdens okända insida

Från sid. 1

svar för den enskilda individen har alla former av avvikelser från fullt fysiskt och psykiskt välbefinnande kommit att sjukförklaras och därigenom hänvisas till sjukvården. Vi har försökt leja bort våra vanliga mänskliga skyldigheter mot varandra till professionella sjukvårdare genom att betala allt högre skatter. Detta har skett utan att vi brytt oss om att ifrågasätta sjukvårdens uppgifter och möjligheter . . . !”

Problemet med stor efterfrågan på sjukvård och knappa resurser finns i flertalet i-länder.

Nyligen hade jag tillsammans med min hustru, som är psykiater, tillfälle att bevista en engelsk vårdkonferens om detta tema men ordnad av sjukvårdsfolk med anknytning till Moralisk upprustning. Ett sjuttiofem deltagare, sjuksköterskor, läkare, klinikföreståndare, sjukgymnaster, sekreterare gav sin personliga syn och sina erfarenheter. I konferensen deltog en del färgstarka fackföreningsmän från metall- och bilarbetareförbunden och belyste problemen inom företagshälsövården. Överhuvud hade de en viss skepsis mot sjukvården och kanske mest mot läkarna, men det var intressant att se att läkare och fackföreningsmän också kunde diskutera konstruktivt om hur man skulle förbättra den engelska sjukvården.

Dr Alun Jones, psykiater från norra Wales, talade om nödvändigheten av att finna vägar till självläkning. Han poängterade att ca 5 % av befolkningen kan beräknas ha psykiska sjukdomar, häri inberäknat 1 % alkoholism.

Patientproblem

Tendensen att vältra över allehanda mänskliga problem på sjukvården märks kanske allra tydligast på en akutmottagning. Självt har jag som sidoutbildande barnläkare tjänstgjort närmare ett år som jourhavande på Karolinska sjukhusets akutmottagning, som har mycket dåliga lokalteter men en god anda bland personalen. Det var tre ting som slog mig.

1. Det stora antalet patienter med psykosomatiska symtom t.ex. hjärtklappning men där inga tecken på organisk sjukdom kunde fastslås. Där emot ofta en känsla av ouppklarade konflikter i familjer — en familjeneuros.

2. Det stora antalet människor med alkoholproblem som sökte för medi-

cinska problem, hjärnskakning efter fall, magbesvär o.s.v.

3. Det stora antalet åldringar där anhöriga inte har möjlighet att klara den dagliga tillsynen.

I dessa fall är den traditionella läkarrollen till föga hjälp eftersom det rör sig om sociala och psykologiska problemställningar där sjukdom eventuellt kan vara ytterligare en faktor. Ibland har man inget annat val än att lägga in en sådan patient även om detta inte motiveras av medicinska skäl. Men många patienter måste på kvällar och nätter skickas hem med lugnande försäkran även då man anar att en familjeneuros ligger bakom, som skulle fordra hjälp av psykolog eller kurator, vilka dock inte tjänstgör på obehövligt tid. Det har visat sig mycket svårt att få fram sådana resurser.

En annan sak som är ganska okänd för utomstående är i hur hög grad modern sjukvård bedrivs som ett lagarbete. Bitrådet, sjuksköterskan och doktorn har fått många nya medarbetare från medicin-tekniska assistenter till lektare. Rondkonferenser med upp till 20 personaldeltagare kan ersätta den gamla tidens rond. Men doktorn och sköterskan är fortfarande centrala i teamet. Ett lagarbete kan dock inte fungera utan ett visst mått av osjälviskhet och ömsesidig respekt mellan lagets medlemmar.

I pressen skrivs det mycket om felaktiga relationer mellan personal och patienter, särskilt ofta då läkare. Men relationen mellan olika personal-kategorier är minst lika problematisk, särskilt då relationer mellan administrativt verksam personal och vårdpersonal. I praktiken går det ofta snett i dessa relationer och man skyller kanske på varandra när något har missats med en viss patient.

Vårdens kvalitet

Vårdens kvalitet är avhängig bl.a. av samarbetet inom vårdlaget, och samarbetsandan i sin tur beror på hur vi handskas med avundsjuka, över- och underlägsenhetskänslor och andra sådana mänskliga reaktioner. Angela Cook, som är sjuksköterska på en dialysavdelning i Oxford, återgav på den nyssnämnda konferensen i England en personlig erfarenhet av hur man kan ta itu med sådant.

Hon säger: ”Det var ganska mycket skvaller bland personalen på min avdelning och jag brukade beklaga mig över detta. En vecka vakade jag till-

I inbjudan till en hälsovårdskonferens på det asiatiska centret för moralisk upprustning i Panchgani, Indien, sägs det att 80 % av landets läkare bor i städerna och ger vård åt endast 19 % av landets befolkning. Endast vart fjärde sjukdomsfall får medicinsk vård och endast vid vart tredje dödsfall är medicinsk hjälp tillgänglig. Bland diskussionsämnena märks ”Moraliska aspekter på total hälsovård: hur man kommer överens med sina kolleger; samarbete, en frukt av en ärlig och osjälvisk inställning till problemen”.

sammans med en kamrat som hade börjat sjuksköterskeskolan samtidigt med mig. De första två nätterna var förskräckliga. Jag tänkte: Inte kan jag arbeta ihop med en sådan from kristen. Så kom en annan tanke: Struntprat. Du kan inte arbeta ihop henne eftersom hon är bättre sköterska än du.

Det tog tid för mig att erkänna saken men jag bad en del och när vi började vaka den kvällen kunde vi arbeta tillsammans som ett effektivt lag och började tycka om och respektera varandra. Vi klarade av att ta hand om en mycket jobbig avdelning med tre njurtransplantationer på tre nätter.”

Inom vårdsektorn behövs alltså människor med viss självkänedom och medvetenhet om egna svagheter. Att ha respekt för andras uppfattning och att kunna be om ursäkt, att ta tid att lyssna på synpunkter är viktigt.

Generellt är det nog så att praktiskt verksamt vårdfolk haft för litet att säga till om vid alla typer av beslut angående driften och planeringen av verksamheten.

Förändringar inifrån

Sjukhusdemokratin har en mycket viktig uppgift att få de anställda som känner problemen att påverka utformningen och söka lösa problemen med inflytandegrupper av typ nämnder och personalnämnder. Fördigat personalinflytande på alla beslutsnivåer och en demokratisering med valda representanter för olika personalgrupper i planeringsgrupper och beslutande organ är en nödvändig förutsättning för en reformering av sjukvårdssystemet.

På det sjukhus där jag arbetat har det visat sig att när förändringarna kommit ”inifrån” under medverkan av personalen har det fungerat, men när reformförslag har kommit enbart uppifrån har det ofta varit svårigheter. Troligen behövs även en ny typ av ledarskap inom sjukvården.

Som professor Streeter i Oxford en gång påpekade: ”Så länge som en människas förhoppningar, önskningar

och farhågor är primärt egocentriska är det omöjligt för henne att komma fram till en objektiv åsikt... Religionen kan överkomma människans egocentricitet genom att inbjuda henne att bli ett villigt verktyg för ett evigt syfte och sedan genom att ge henne insikt och kraft att bli detta."

För mig som praktiskt verksam inom sjukvården är en sådan trosdimension hjälp att få en objektiv syn på problem och en hjälp att finna lösningar som många gånger kan vara oväntade.

Som exempel kan jag nämna att en morgon efter en besvärlig natt kom i en stund av stillhet tanken att det var omänskligt att både svara för en avdelning och att vara dagjour (+nattjour). Jag berättade mina tankar för kollegorna vid jourgenomgången och sedan i vår kliniknämnd med inbjudna representanter för administrationen. Genom god hjälp från andra personalkategorier i kliniknämnden fick vi möjlighet att anställa en dagjour på halvtid, och denna tjänst ökades senare av personalchefen till heltid. Det var många svårigheter att överkomma men övertygelsen att göra något åt saken kom i lyssnandet efter den stilla inre rösten en vanlig vardagsmorgon. ■

Harry Ferngren

Från våra läsare

Vi grabbar som ligger på 1:a kompaniet är PBS:are, d v s vi ska bli värnpliktigt plutonsbefäl, och vi ligger inne i 12 månader. De andra gör sju och en halv eller nio månader. Just nu är det populärt att fråga PBS:arna hur många pinnar vi har kvar på muckkammen. De andra muckar i slutet av mars och vi i slutet av maj. Vi har inte ens börjat plocka pinnar. En kam med så många pinnar finns det nog inte.

I höstas skulle vi börja agera befäl för våra kamrater under övningarna ute i skogen. Några av våra stambefäl sa åt oss: "Håll nu avståndet till grabbarna och bli inte alltför kamratliga med dem, då kommer det att gå bra för er som befäl."

Dessbättre har vi inte praktiserat de där idéerna särskilt effektivt. Ett testfall dök upp när vi diskuterade var vi skulle äta, ute i kylan med grabbarna eller inne i värmetältet med befälen. Många av oss bestämde oss för det förra. Men en av PBS:arna som åt i värmetältet sa: "Visst borde jag äta och arbeta under samma förhållanden som de andra grabbarna, men

problemet är att jag är så bekväm."

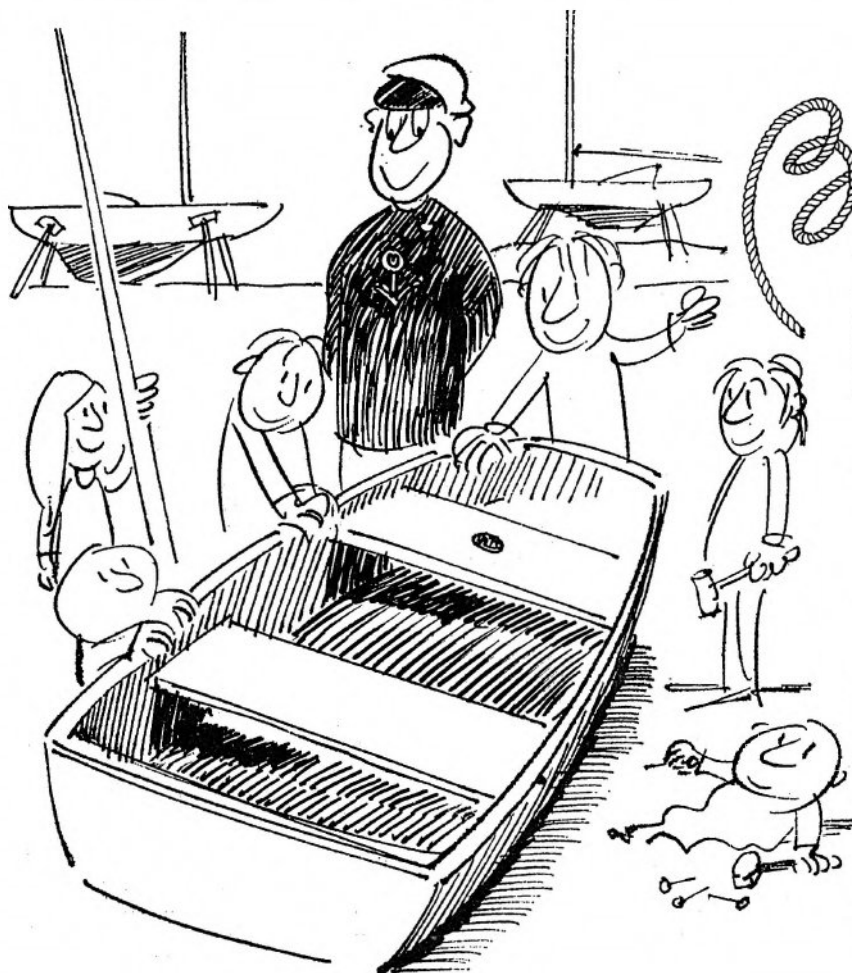
Trots en fin anda på kompaniet så förekommer det förstås en del motsättningar mellan människor. Jag tänker nu på ett speciellt fall. Vad det nu var som orsakade missämjan mellan de här människorna är svårt att sätta fingret på. Det började i liten skala men sen fortsatte bara karusellen av elaka gliringar och kritik. Det skapas någon sorts känsla av gemenskap när man tillsammans med sina vänner kan tala illa om en annan person eller grupp.

Precis det var vad som hände. Men vi tog upp problemet till debatt under en gemensam kompanitimme. Det rensade luften och jag tror det hjälpte många av oss att se vad som var fakta och vad som var kritiskt känslösvall.

Mycket har förändrats i den svenska militären, men mycket kan förbättras ännu. Gruppen, sammanhållningen mellan dem som ingår i den, är den viktigaste faktorn för soldaten i krig. Man lämnar inte gärna sina kompisar till att bli kanonmat bara för att själv klara livhanken.

Den här gemenskapen och solidariteten behöver skapas även i fredstid. Den borde vara en motivationsfaktor i ett försvar där många grabbar just nu är helt likgiltiga inför uppgiften.

Håkan Ahlman

Båt
PONTUS

BÅTPLANER?

Rådfråga

Båt-PONTUS

Göteborgs

Frihamn

Tel. 031-510704

Patient 104 B

— en läkares okända insida

Utgivarkorsband

En känd fransk läkare och professor, Carlo Ortis, får en dag en helt ny syn på sig själv som läkare och på hela sin yrkeskår. Efter en förnämlig karriär med långa arbetsdagar vid sjukhuset och som professor blir han en dag sjuk och upplever allt med patientens ögon. Han känner till svårigheterna när läkare skall behandla en läkarpatient. Därför ber han läkarna att glömma vem han är och behandla honom som en patient bland andra.

"Från det ögonblicket var jag ett fall bland andra. Jag blev helt enkelt säng 104 sal B. Jag lyckades så identifiera mig med denna betäckning att när jag blev tillfrågad vem jag var svarade jag automatiskt med detta mitt nummer. När jag nu befann mig på andra sidan — patientens — upplevde jag mitt livs kanske största chock som yrkesman. På några dagar hade jag lärt mig mer än under många år med vetenskapliga konferenser.

När jag lagt av mig mina titlar och min ställning kände jag mig fri

och glad, trots sjukdomens obehag. Jag kände mig stå alla människor i min omgivning nära, de vårdade likaväl som vårdarna. Efter 4 dygn hade jag börjat se klart. Jag förstod patientens ångest och hur ens läkare verkade otillgänglig, långt borta. Jag hade erfarenhet hur glad man blev för ett uppmuntrande ord och hur man kunde bli sårad av ett kallt och konventionellt svar, även från mycket framstående läkare.

Vilken lindring det var, även fysiskt, att möta godheten och omtanken från någon som kanske inte var någon medicinsk expert men som lärt sig konsten att leva. Jag förstod vad det betydde för en patient att få en enkel förklaring på sin sjukdom, på den behandling han får och varför man måste bli väckt vid de mest omöjliga klockslag.

Ett annat påtagligt faktum: solidariteten mellan de sjuka på en sal, trots deras olika tillstånd. Smärtan blev en

förbindelselänk. På några timmar hade jag blivit verklig vän med den person som låg närmast mig. Han hade fullständigt accepterat sin situation. Jag hörde honom aldrig beklaga sig, men i svåra stunder sade han alltid något som gav hopp och uppmuntran. Vi var på alla sätt olika, men vår vänskap växte spontant. Jag kan aldrig glömma hans många små uttryck för omtanke. Detta blev för mig oförglömlig upplevelse. Det blev mig själv lätt att glömma mitt eget lidande och tänka på de andra sjuka.

Nå slutsatserna då? Jag behövde ompröva mitt liv som läkare tanke på de nyupptäckter jag dessa dagar. När jag nu kommit helt frisk är jag inte längre patient 104 B, men jag tänker inte återgå till att bli doktor så och så... Det är något som helt förändrats."

Sammandrag ur den franska tidskriften Nouvelle Cité

Fjärde världens möjligheter

Den hebreiska upplagan av Svart-vita boken har nyligen kommit ut. Denna "handbok i revolution" finns därmed på 23 språk och i över en halv miljon exemplar. I denna senaste upplaga har citat från den judiska lagen liksom exempel från judiskt liv tagits med.

HESTRA-HANDSKEN

Landslags-handsken

I välsorterad fackhandel

MARTIN MAGNUSSON & CO AB

330 27 HESTRA

På initiativ av maorier, Nya Zeelands urbefolkning, och vita hölls i januari en konferens i Nya Zeelands andra stad Auckland. Ovan syns några av deltagarna från världens urbefolkningar, som deltog i konferensen. Fr.v. Joe Sampson från Yakimas indianation i staten Washington, USA, Arerina Harawira, maorier, Kathleen Vundla från Soweto, Sydafrika, Reg Blow, australier från Melbourne, Australien och Hans Ragnar Mathisen, same från Norge.

500 deltagare från 30 länder deltog i denna världskonferens för moralisk uppbyggnad, vars tema var "Gemenskap mellan länder för att bygga en värld som fungerar". Särskilt tog man upp minoritetsbefolkningarnas — den s.k. fjärde världens — möjligheter att göra sin röst hörd och att ge sitt andliga och kulturella arv vidare.

ny
värld

Ny Värld utkommer med 12 nummer per år. **Utgivare:** Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. **Prenumerationspris** per kalenderår: Sverige kr 30:—, postgiro 70 98 70—0 (Idé och Kultur), Finland mk 26:—, postgiro 11 20 95—0 (Ny Värld), Helsingfors. **Lösnummerpris:** kr 2:50 eller mk 2:—. **Ansvarig utgivare:** Lennart Sjögren. **I redaktionen:** Nils Gösta Ekman, Ingeborg Ekman, Bror Jonzon, Ann-Kristin Särnbrink, Finn Harald Wetterfors, Gunnar Wieselgren. ISSN 0347—2272